

FAHRİ KAPLAN

BÂKÎ'NİN POETİKASI

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2023, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™
Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 328
Edebiyat: 165

ISBN 978-625-6769-18-2
Sertifika No: 52315

Birinci Baskı: İstanbul, 2023

Yazar: Fahri Kaplan

Yayın Yönetmeni: İrfan Güngörür

Dizi Editörü: Furkan Öztürk

Baskı Hazırlık: DBY Ajans

Baskı/Cilt:
Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Tic. A.Ş.
(Sertifika No: 46519)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Fahri Kaplan
Bâkî'nin Poetikası
İstanbul : DBY Yayınları, 2023.
230 s. ; 15,0 x 21,0 cm ___ (DBY Yayınları ; No. 328)
ISBN 978-625-6769-18-2
1- Edebiyat 2- Eski Türk Edebiyatı 3- Bâkî

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu - Fatih / İstanbul
Tel.: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

İçindekiler

Kısaltmalar	8
Ön Söz	9
Giriş	13
Poetika Kavramına Kısa Bir Bakış.....	14
Klasik Türk Edebiyatı ve Poetika.....	17
Bâkî ve Poetika.....	19

BİRİNCİ BÖLÜM BÂKÎ'YE GÖRE ŞİİR

A. Şiirde Lafz.....	21
1. Şiir ve Ses.....	22
a. Şiirin Sesinde İhtişam ve Söz Sultanlığı.....	23
b. Ses ve Hüzün: Neyin Feryadı.....	25
c. Şiir ve Kuş Cıvıltıları: Şairin Kuşlarla Söyleşmesi.....	34
d. Bâkî'nin Şiirine Yansıyan Ses.....	38
Sese Dair Hâtîme.....	41
2. Üslup.....	41
a. Üslup ile İftihar.....	41
b. İncelikli ve Gür Sesli Üslup: "Hem Zarîfâne Hem Levendâne".....	43
c. Akıcılık: Bir Akarsu Olan Saf Şiir.....	46

d. Üslupta Renklilik: Rengîn Şiir.....	51
e. Sözü'nün Tatlılığı: Şiirin Kelâm.....	57
f. Yakıcılık: Nazm-ı Ciğer-sûz.....	62
g. Belagat	67
Üsluba Dair Hâtîme	71
B. Şiirde Mana	73
1. Mana.....	73
a. Şiire Gizlenmiş Mana Sırrı.....	75
b. Manaya Ulaşmanın Zorluğu ve Yolları.....	81
c. Mana ve Eda	86
d. Manada İncelik	90
e. Şairin Mana ile İftiharı	93
Manaya Dair Hâtîme.....	94
2. Hayal	95
a. Bâkî'nin İnce Hayalleri: Nâzûk Hayâl	96
b. Hayalin Mekânları.....	99
c. Özgünlük ve Ham Hayalden Kaçış.....	104
d. Hayalin İşlevi.....	106
Hayale Dair Hâtîme	108
3. Nükte	108
a. Renkli, Tatlı, Hoş Nükteler	109
b. Hayat Suyunu Saklayan Nükte.....	114
c. Saf Aşkî Gösteren Nükte.....	115
d. Düşmana Darbe Vuran Nükte.....	116
e. Mermere Nükte Kazmak: Sureti Aşıp Manaya Geçmek.....	117
f. Nükte ve Eğlence.....	118
g. Nükte ile İftihar	119
Nükteye Dair Hâtîme.....	120
C. Şiirin Felsefesi.....	121
1. Şiirin Kaynağı.....	121
2. Şiirin Değeri: Söz Mücevherdir.....	126
3. Şiirde Gaye ve Şiir Söyleme Sebepleri.....	136
4. Özgünlük	144
5. Kalıcı ve Saf Şiirin Peşinde.....	147

İKİNCİ BÖLÜM BÂKÎ'YE GÖRE ŞAİR

A. Şairin Özellikleri.....	151
1. Allah Vergisi Yetenek.....	152
2. Bülbül Sesli Şair.....	154
3. Halis, Özgün, Sahib-i Tab' Şair.....	156
4. Nefesiyle Söze Can Bahşeden Şair.....	165
5. Marifet, İrfan ve Fazilet Sahibi Şair	168
6. İnciler Saçan Şair	172
7. Söz Kuyumcusu Şair	175
8. Sözü Yerinde Kullanan, Az ve Öz Söyleyen Şair	175
9. Şairin Acziyeti.....	177
B. Şairler Arası İlişkiler	181
1. Benzerlik ve Mukayese Ufkunda Önceki Üstatlar.....	182
2. Söz Meydanında At Oynatmak.....	186
3. Nazire Söylenemez Söz Sultanı.....	188
4. Şairin Şaire Etkisi ve İlham Vermesi	191
C. Şair ve Okur	192
1. Şairin Şöhreti ve Şiirinin Sevilmesini Sağlayan Hususlar	193
2. Şairin Kıymeti Bilinmelidir	201
3. Şairi Destekleyenler	204
4. Şairin Rakipleri ve Düşmanlar.....	207
5. Sözü'nün Derinine İnen Okur.....	209
6. Bilgili ve Basiretli Okur.....	211
7. Şiir İncisini Talep Eden Okur.....	212
8. Cahiller Karşısında Şair	212
9. Şiire ve Şaire Karşı Kayıtsızlık.....	214
Sonuç	217
Kaynakça	223
Ek: Bâkî Dîvânı'nda Poetik Beyitler	229

Ön Söz

Türk edebiyat tarihinin en öne çıkan şairlerinden olan Bâkî (933/1526 - 1008/1600), şiirlerinde yer yer söze, şiire, şaire, sanata dair görüşlerini ifade etmiştir. Bunu çok kez kendi şiiri üzerinden ve övünme tarzında yapan şairin bu ifadeleri sadece birer fahiye olmakla kalmaz. Aynı zamanda onun idealize ettiği şiir ve sanat anlayışını, şiirden ve şairden beklediklerini de gösterir.

Bâkî'nin şiir ve şair anlayışı -bir başka deyişle poetikası- üzerine şimdiye kadar makale, bildiri ve kitap bölümü tarzında bazı çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar, bu kitabın giriş kısmının bölümlerinden biri olan "Bâkî ve Poetika" başlığı altında belirtilmiştir. Bu eserlerin her biri Bâkî'nin şiir anlayışını ve estetiğini ortaya koyan değerli çalışmalardır. Bununla birlikte Bâkî'nin poetikasının geniş bir açıdan ele alınacağı kitap hacminde bir çalışma mevcut değildi. Bu kitap, Bâkî'nin şiir sanatı ve şairlikle, bir başka deyişle poetika ile ilgili bütün beyitleri tespit edilerek şairin poetikasının çeşitli cep-heleriyle ele alınmasını ve derli toplu bir Bâkî Poetikasi ortaya konulmasını hedeflemektedir. Elbette her çalışma bir sonraki çalışmanın önünü açtığı ölçüde kıymetlidir. Bu çalışmanın eksik bıraktıkları da başka çalışmalarla tamamlanabilecektir. Bu amaçla ve Bâkî'nin şiir üzerine ne denli söz söylemiş bir şair olduğunun görülebilmesi

açısından, Bâkî'nin poetik mahiyete sahip olduğu düşünülen beyitlerinin künyeleri kitabın sonunda ek olarak verilmiştir. Ayrıca bunun, çalışmada şairin bu mahiyetteki bütün beyitlerini zikretme imkânı bulamayışımı telafi edeceğimi ümit ediyorum. Bu çalışma yapılırken Sabahattin Küçük'ün hazırladığı “Bâkî Dîvânı” (1994) neşri esas alınmış olup kitabın içinde atıf yapılan Bâkî'ye ait mısra, beyit ve şiirler bu divan neşrine aittir. Klasik Türk şiirinin klasik üslubunun en uygun örneklerini vermiş Bâkî'nin poetikasını ele alan bu çalışmanın şairin şiir telakkisini çeşitli yönleriyle ortaya koyması amaçlanmıştır. Bu noktada şimdiye dek Bâkî'ye ve klasik Türk şiirinin poetikasına dair yapılan bütün çalışmalara teşekkürü bir borç bildiğimi kaydetmek isterim. Bugün şairin poetikası berrak bir şekilde söz edebiliyorsak Bâkî'yi ve klasik Türk şiirinin sanat anlayışını çeşitli yönleriyle inceleyen çalışmaların onun sanatına tuttuğu ışığın bundaki katkısı su götürmez bir gerçektir.

Kitapta Bâkî'nin Poetikası “Bâkî'ye Göre Şiir” ve “Bâkî'ye Göre Şair” başlıklı iki ana bölüm içinde ele alınacaktır. “Bâkî'ye Göre Şiir” başlığı altında da şaire göre sözün dış yapısını (lafzını), iç yapısını (manasını) ve şairin şiir felsefesinin temel unsurlarını inceleyen üç bölüm yer almaktadır. Sözün dış yapısında ses ve üslup; sözün iç yapısında mana, hayal, nükte; şiirin felsefesinde ise şiirin kaynağı, değeri, gayesi, özgünlük ve kalıcılığı gibi meseleler ve hususlar ele alınmıştır. Kitabın ikinci bölümü olan “Bâkî'ye Göre Şair”de ise şairin özellikleri, şairler arası ilişkilerin dinamikleri, şair ve okur münasebeti Bâkî'nin bu meseleler ile ilgili beyitleri ışığında çeşitli açılardan değerlendirilmektedir.

Bu kitabı tamamlamayı bana nasip eden emanetin ve her şeyimin asıl sahibi Yüce Mevla'ya şükrediyorum. Beni yetiştirip bugüne gelmemi sağlayan aileme medyun-ı şükranım. Anneme, babama ve abime ne kadar teşekkür etsem haklarını ödeyebilmeme imkân olmaz. Bu kitabın oluşum sürecinde her türlü görüş ve tavsiyeleriyle yolumu aydınlatan kıymetli hocalarıma ve değerli arkadaşlarıma teşekkürü bir borç biliyorum.

Bâkî gibi söz sarrafı bir şairin şiir telakkisinin izlerini onun birbirinden kıymetli beyitleri içinde aramaya ve keşfetmeye çalışmak çok zevkli bir işti. Şiirin sesinde mananın nasıl tecelli ettiğini bana bir kez daha duyuran bu büyük şairi rahmetle anıyor, bu hususta şimdiye kadar yaptığı çalışmalarla Bâkî'nin şiirinin anlaşılmasına katkı sağlamış her bir yazar, akademisyen ve münevvere teşekkürlerimi sunuyorum. Şairin dediği gibi: “Bâkî kalan bu kubbede bir hoş sadâ imiş”.

Fahri Kaplan
Eylül 2023, Muğla

Kaynakça

- Abdulkerim Kuşeyri (2009). *Kuşeyri Risalesi*, Hazırlayan: Süleyman Uludağ, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Açıkgöz, Namık (2000). “Klasik Türk Şiiri Tenkid Terminolojisi ve Âb-dâr Örneği”, *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, S. 2, s. 149-160.
- Açıkgöz, Namık (2008). “Klasik Türk Şiiri Tenkid Terimi Olarak Muhayyel, Pür-Hayâl ve Hayâl-Engîz”, 38. ICANAS [Bildiriler -Edebiyat Bilimi Sorunları ve Çözümleri-], I. Cilt, s. 13-20.
- Açıkgöz, Namık (2013). “Klasik Türk Şiirinde Üslup Eleştirisi Terimleri”, *T.C. Ordu Üniversitesi Uluslararası Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu -Prof. Dr. Mehmet Çavuşoğlu Anısına- (10-12 Mayıs 2022) Bildiri Kitabı*, Ordu: Ordu Üniversitesi Yayınları.
- Açıkgöz, Namık (2015). “Klasik Türk Poetikası”, *Bizim Külliye*, S. 65, s. 46-49.
- Açıl, Berat (2018). “Osmanlı’da Estetik ve Poetika: Kelam, Mucize, Zorunluluk”, *İlem 2018-2019 Açılış Konferansı -Konferanslar Serisi 11-*, s. 5-31, İlmî Etüdler Derneği.
- Ahmet Haşim (2003). *Bütün Şiirleri (Piyale / Göl Saatleri / Diğer Şiirleri)*, Hazırlayanlar: İnci Enginün - Zeynep Kerem, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Akalın, Şükrü Halûk v.d.y. (2011). *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Akgül, Alphan (2016). *Anlamın Sesi - Yahya Kemal Beyatlı'nın Şiir Estetiği*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Andrews, Walter G.; Kalpaklı, Mehmet (2018). *Sevgililer Çağı [Erken Modern Osmanlı-Avrupa Kültürü ve Toplumunda Aşk ve Sevgili]*, Çeviren: Zeynep Yelçe, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Arı, Ahmet (2005). “Şeyh Gâlib’in Poetikası”, *Osmanlı Araştırmaları*, S. 26, s. 51-72.
- Aydın, Abdullah (2016). “Klasik Türk Şiirinde Levendâne Tarz”, *Erdem*, S. 70, s. 5-24.
- Aydın, Mehmet (2019). “İslâmi Gelenekte İsa-Mesih İnancı”, *Türk İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, C. 14, S. 28, s. 241-260.
- Aydın Yağcıoğlu, Songül (2022). “Bâkî'nin Kendi Şiiri ve Şairliğine Dair Görüşleri”, *Bâkî Kitabı*, Editör: Hasan Kaplan, s. 271-313, İstanbul: DBY Yayınları.
- Aynacı, Mihrican (2012). “Divan Şiirinde Geçen Göz Hastalıklarının Klâsik Dönem Tıp Metinleri Ekseninde Değerlendirilmesi”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 9, s. 29-48.

- Ayvazoğlu, Beşir (2015). *Aşk Estetiği*, İstanbul: Kapı Yayınları.
- Ayverdi, İlhan (2011). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük - Kubbealtı Lugatı (3 cilt)*, Yayına Hazırlayan: Kerim Can Bayar, İstanbul: Kubbealtı İktisadi İşletmesi.
- Bâkî (1994). *Bâkî Dîvânı -Tenkîli Basım-*, Hazırlayan: Sabahattin Küçük, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Bâkî (2020). *Dîvân*, Çeviren: Furkan Öztürk. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Bayram, Yavuz (1995). *16. Yüzyıl Divan Şiirinde Poetika*, Yüksek Lisans Tezi, Sam-sun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.
- Berk, İlhan (1997). *Poetika*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Budak, Ali (2018). *Bâkî ve Estetiği*, İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- Coşkun, Menderes (2007). *Klasik Türk Şiirinde Edebî Tenkit -Şairin Şaire Bakışı-*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çapan, Pervin (1993). *18. Y.Y. Tezkirelerinde Edebiyat Araştırma ve Tenkidi*, Doktora Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çapan, Pervin (2002). “Zâfî Dîvânı’nda Edebî Tenkid ve Değerlendirmeler”, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 8, s. 11-48.
- Çapan, Pervin (2009). “Tezkireler Işığında Şiire Has Bir Yapı Unsuru Olarak Mânâ Üzerine Değerlendirmeler”, *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [Prof. Dr. Hüseyin Ayan Özel Sayısı]*, S. 39, s. 435-448.
- Çavuş, Mehmet Fatih (2019). “15. Yüzyıl Klasik Türk Şiiri Poetikası”, Doktora Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.
- Çavuşoğlu, Mehmed (1991). “Bâkî”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.4, s. 537-540. TDV Yayınları: İstanbul.
- Çavuşoğlu, Mehmed (2006). *Divanlar Arasında*. Kitabevi Yayınları: İstanbul.
- Çetindağ, Yusuf (2010). *Şiir ve Tenkit*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Çulhaoğlu, F. Gülşen (2009). “Osmanlı Şiirinde Kadın Şairin Poetikası: Leylâ Hanım”, Doktora Tezi, Ankara: Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Edebiyatı Bölümü.
- Derzi-zâde Ulvî (2018). *Dîvân*, Hazırlayanlar: Büşra Çelik - Muzaffer Kılıç, İstanbul: DBY Yayınları.
- Devellioğlu, Ferit (2007). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara: Aydın Kitabevi.
- Doğan, Muhammet Nur (2009). *Fuzûlî'nin Poetikası*. İstanbul: Yelkenli Yayınevi.
- Elmalı, Hüseyin (1997). “Hassân b. Sâbit”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.16, s. 399-402. TDV Yayınları: İstanbul.
- Erbay, Nazire (2019). *Klasik Türk Şiiri Gazellerinde Şair ve Şiir Karakteri [İnsan - Şiir / Şair - Gazel]*, Ankara: Fenomen Yayınları.
- Erbay, Nazire (2021). *Osmanlı Şiirinde Hüzünün Poetikası -Bir Düşün Hüzünü-*, Paradigma Akademi Yayınları: Çanakkale.

- Erbay, Ömür (2019). “İbn Arabî'nin Poetikasının Klasik Şairler Üzerine Etkisi (Fuzûlî, Bâkî Örneği)”, *Bayburt Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Dergisi*, S. 3, s.51-60.
- Erkal, Abdülkadir (2009). “17. Yüzyıl Divan Şiiri Poetikası”, Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.
- Feridüddin Attâr (2007). *Evlîya Tezkireleri*, İstanbul: Kabcacı Yayınları.
- Fidan, Zehra (2019). “Klasik Türk Şiirinde Poetika Yâhut Klasik Türk Şairlerinin Poetikaları Merkezli Çalışmalara Dair Bir Bibliyografya Denemesi”, İçinde: Bayram Ali Kaya, *Necâti Bey'in Poetikası*, Akademik Kitaplar: İstanbul.
- Fuzûlî (2007). *Leylâ ve Mecnun -Metin, Düzyazıya Çeviri, Notlar ve Açıklamalar-*, Hazırlayan: Muhammet Nur Doğan, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Fuzûlî (2014). *Türkçe Dîvân*, Hazırlayan: İsmail Parlatur, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Gönül, Gizem Ece (2016). *Muallim Nâci'nin Poetikası*, Yüksek Lisans Tezi, Muğla: Muğla Sıtkı Koçam Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.
- Gür, Nagihan (2009). “Latîfî'nin Eleştirel Perspektifinden Osmanlı Divan Şiirinin Poetikası”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Edebiyatı Bölümü.
- Gürel, Aysel (2018). *Ne Kavgam Bitti Ne Sevdam*, İstanbul: Tekin Yayınevi.
- Hacımuftuoğlu, Nasrullah (2001). *İ'câz ve Belâgat Deyimleri*, Erzurum: Ekev Yayınevi.
- İpekten, Halûk (2021). *Bâkî [Hayatı - Sanatı - Eserleri - Bazı Şiirlerinin Açıklamaları]*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- İnalçık, Halil (2016). *Has-bağçede 'Ays u Tarab*, İstanbul: İşbankası Kültür Yayınları.
- Kadı Burhâneddin (1980). *Kadı Burhâneddin Dîvânı*, Hazırlayan: Muharrem Ergin, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Kaplan, Fahri (2019). “Bâkî'nin Bir Gazeline Yansıyan İki Şiir Tarzı: Hem Zarîfâne Hem Levendâne”, *Hikmet – Akademik Edebiyat Dergisi*, Yıl 5, Sayı 11, Güz 2019, s. 241-254.
- Kaplan, Fahri (2020). “Bâkî'ye Göre Gazel”, *2nd International Congress on Academic Studies in Philology(BICOASP) Bildiri Kitabı*, Editörler: Ali Fuat Altuntaş - Caner Çetiner - Mesut Kuleli, s. 75-85, 2-5 Eylül 2020, Bandırma 17 Eylül Üniversitesi: Bandırma.
- Kaplan, Fahri (2021). *Klasik Türk Edebiyatı Eleştiri Terimleri Sözlüğü -Latîfî Tezkiresi Örneği-*, İstanbul: DBY Yayınları.
- Kaplan, Fahri (2023). “Hoş Sadâ'dan Derûnî Âhenk'e: Bâkî ve Yahya Kemal'de Şiirin Sesi”, *Ses Kitabı*, Hazırlayan: Emine Gürsoy Naskali, s. 5-23, Çanakkale: Paradigma Akademi.
- Kaplan, Hasan (2013). *Bâkî'nin Ses Dünyası*, Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı.
- Kaplan, Hasan (2016). “İki Şair Bir Şiir”, *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 56, s. 1031-1062.
- Kaplan, Hasan (2017). *Bâkî'nin Ses Dünyası*, İstanbul: DBY Yayınları.

- Kaplan, Hasan (2022). "Klasik Türk Edebiyatının Aktüelinde Bâkî", *Bâkî Kitabı*, Editör: Hasan Kaplan, s. 25-105, İstanbul: DBY Yayınları.
- Kaplan, Mahmut (2010). *Bâkî: Güzellik - Aşk - Şiir*, Ankara: Öncü Kitap.
- Karagözlü, Volkan (2019). "Söze Vurulan Mühür: Bâkî'nin Hâtem Kasidesi'nde Anlam Boyutları", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 22, s. 449-488.
- Karaismailoğlu, Adnan (2001). *Klasik Dönem Türk Şiiri İncelemeleri*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Karamete, Feride (1971). *Bâkî'nin Gazellerinde Tasavvuf*, Mezuniyet Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
- Karataş, Turan (2009). "Poetik Düşünüşün Klasik Şiirde Dile Getirilişi: Bâkî Divanı Örneği", *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [Prof. Dr. Hüseyin Ayan Özel Sayısı]*, S. 39, s. 449-457.
- Kaya, Bayram Ali (2019). "Necâti Bey'in Poetikası", Akademik Kitaplar: İstanbul.
- Kaya, Bülent (2017). "Divan Şiirinde At ve Şiirlerde İşleniş", *TÜBAV Journal of Science*, C. 10, S. 3, s. 86-99.
- Kılıç, Atabey (2018). "Tezkire Terimleri Sözlüğüne Dair", *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, C. 2, S. 4, s. 1-13.
- Kılıç, Mahmut Erol (2009). *Süfi ve Şiir -Osmanlı Tasavvuf Şiirinin Poetikası-*, İnsan Yayınları: İstanbul.
- Kıskakürek, Necip Fazıl (2003). *Çile*, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Küçük, Sabahattin (2002). *Bâkî ve Dîvânı'ndan Seçmeler*, Ankara: T. C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Latîfi (2000). *Tezkiretü'ş-Şu'arâ vü Tabsıratu'n-Nuzamâ*. Hazırlayan: Rıdvan Canım. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Mehmed Salâhî. *Kâmûs-ı Osmânî*, Erişim linki: <https://osmani.cagdassozyuk.com/>. Erişim tarihi: 24.08.2023.
- Mengi, Mine (2010a). *Divan Şiiri Yazıları*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Mengi, Mine (2010b). *Divan Şiirinin Arka Bahçesi*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Mengi, Mine (2020). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Muallim Nâci (2009). *Lügat-i Nâci*, Hazırlayan: Prof. Dr. Ahmet Kartal, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Mutlu, Merve (2021). "19. Yüzyıl Dîvân Şiiri Poetikası (Enderunlu Vâsîf, Keçecizâde İzzet Molla, Müştâk Baba, Leylâ Hanım, Leskofçalı Gâlib, Osmân Nevres, Yenişehirli Avnî, Hersekli Ârif Hikmet)", Doktora Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.
- Nâbi (2011). *Nâbi Dîvânı (2 cilt)*, Hazırlayan: Ali Fuat Bilkan, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Nâilî-i Kadîm (1970). *Nâilî-i Kadîm Dîvânı*, Hazırlayan: Halûk İpekten, İstanbul: Milli eğitim Basımevi.
- Necâti Beg (1963). *Necâti Beg Dîvânı*, Hazırlayan: Ali Nihad Tarlan, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Nef'î (1993). *Nef'î Dîvânı*, Hazırlayan: Metin Akkuş, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Nev'î (1977). *Dîvân*, Hazırlayanlar: Mertol Tulum - M. Ali Tanyeri, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Okay, Orhan (2019). *Poetika Dersleri*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

- Onay, Ahmet Talat (2014). *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü -Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı-*, Ankara: Berikan Yayıncılık.
- Öztürk, Furkan (2007). *Bâkî Dîvânı Sözlüğü [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]*, Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.
- Öztürk, Furkan (2016). *Bâkî Dîvânı Sözlüğü [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük] -2 Cilt-*, DBY Yayınları: İstanbul.
- Pala, İskender (2004). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, İstanbul: Kapı Yayınları.
- Parlatır, İsmail (2011). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Ankara: Yargı Yayınevi.
- Riyâzî Muhammed Efendi (2017). *Riyâzî'ş-Şuarâ*, Hazırlayan: Namık Açıkgöz, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı E-Kitap. Erişim Tarihi: 19.08.2023. Erişim linki: <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/54137,540229-riyazu39s-suarapdfpdf.pdf?0>
- Sadreddin Konevî (2014). *Tasavvuf Metafiziği (Miftâhü'l-Gayb)*, Tercüme: Ekrem Demirli, İstanbul: Kapı Yayınları.
- Saraç, M. A. Yekta (2006). *Klasik Edebiyat Bilgisi - Belâgat*, İstanbul: Gökkuşbuca Yayınları.
- Sivri, Murat (2021). "Türkçe Divan Dibacelerine Göre Divan Şiiri Poetikası", Doktora Tezi, Erzincan: Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.
- Şahin, Esmâ (2018). "Bâkî'nin Sünbül Kasidesi Şerhi", Hikmet -Akademik Edebiyat Dergisi-, Prof. Dr. Ali Nihat Tarlan Özel Sayısı, Yıl 4, Aralık 2018, s. 415-450.
- Şemseddin Sâmî (1989). *Kâmûs-ı Türkî*, İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Şentürk, Ahmet Atilla (2017). *Osmanlı Şiiri Kılavuzu - 2. Cilt*, İstanbul: OSEDAM.
- Şeyh Gâlib (1994). *Şeyh Gâlib Dîvânı*, Hazırlayan: Muhsin Kalkışım, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Şeyh Gâlib (2017). *Hüsn ü Aşk*, Hazırlayan: Muhammet Nur Doğan, İstanbul: Yelkenli Yayınları.
- Şeyhülislam Yahyâ (1995). *Yahyâ Dîvânı*, Hazırlayan: Rekin Ertem, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Tâhirî'l-Mevlevî (2018). *Mesnevî'nin Dibacesi ile İlk On Sekiz Beytinin Şerhi*, Hazırlayanlar: Ali Güleriyüz - Mehmet Atalay - Kadir Turgut, İstanbul: Demavend Yayınları.
- Tâhirî'l-Mevlevî (2021). *Bâkî Hakkında Üç Risale*, Hazırlayan: Eren Yavuz, İstanbul: Büyüyenay Yayınları.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi (2007). *Edebiyat Üzerine Makaleler*, Hazırlayan: Zeynep Kerman, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Todorov, Tzvetan (2014). *Poetikaya Giriş*, Çeviren: Kaya Şahin, İstanbul: Metis Yayınları.
- Tolasa, Harun (1982). "Divan Şairlerinin Kendi Şiirleri Üzerine Düşünce ve Değerlendirmeleri", *Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 1, s. 15-46.
- Tolasa, Harun (2002). *16. Yüzyılda Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Topak, Zafer (2017). "Seyyid Vehbî'nin Şiir Anlayışı", *TÜRÜK Uluslararası Dil Edebiyat ve Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi*, S. 9, s. 200-227.

- Topak, Zafer (2017). *18. Yüzyıl Divan Şiiri Poetikası*, Doktora Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.
- Topak, Zafer (2021). "Bâkî'nin Şair Anlayışı", *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, C. 7, S. 3, s. 724-753.
- Topak, Zafer (2022a). "Bâkî'nin Şiirde Aradığı Özellikler", *1. Uluslararası Türkoloji Kongresi -Araştırmalar ve Yönelimler- [16-18 Mayıs 2022 Karabük] Tam Metin Bildiri Kitabı*, s. 571-585, Editör: Selçuk Atay, Karabük Üniversitesi Yayınları: Karabük.
- Topak, Zafer (2022b). "Bâkî'nin Şiir Anlayışı", *Karabük Türkoloji Dergisi*, C. 5, S. 2, s. 46-86.
- Tunç, Semra; Yeniterzi, Emine (2013). "Osmanlı Mühür Sanatı ve Klasik Türk Şiirinde Mühür", *Turkish Studies*, C. 8/1, s. 2633-2650.
- Uludağ, Süleyman (2005). *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Kocabalı Yayınevi.
- Uzun, Mustafa (1994). "Düldül -Edebiyat-", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 10, s. 20-21. TDV Yayınları: İstanbul.
- Yahya Kemal (1971) *Edebiyâta Dâir*, Yahya Kemal Enstitüsü - İstanbul Fetih Cemiyeti.
- Yahya Kemal (2015). *Eski Şiirin Rûzgârıyla*, İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti.
- Yardım, Ali (1994). "Düldül", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 10, s. 20. İstanbul: TDV Yayınları.
- Yayla, Yasemin (2019). "Klasik Fars ve Türk Şiirinde Şahname Karakterleri", *Nüsha -Şarkiyat Araştırmaları Dergisi-*, S. 49, s. 45-68.
- Yazır, Elmalılı M. Hamdi (2014). *Hak Dini Kur'an Dili Meali*, Sadeleştirilenler: Lütfullah Cebeci - Sadık Kılıç, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yeniterzi, Emine (2005). "Divan Şiirinde Gazel Redifli Gazeller", *Selçuk Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, S. 18, s. 1-10.
- Yılmaz Orak, Kadriye (2013). *Belâgat Geleneğimiz ve Belâgat-ı Lisân-ı Osmânî*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Zâtî (1987). *Zâtî Dîvân -Gazeller Kısmı III. Cild-*, Hazırlayanlar: Mehmed Çavuşoğlu - M. Ali Tanyeri, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Zavotçu, Gencay (2013). *Klasik Türk Edebiyatı Sözlüğü*, İstanbul: Kesit Yayınları.

İnternet Bağlantıları:

- Url-1: Kubbealtı Lugatı, "Poetika" maddesi. <http://lugatim.com/s/poetika> (Erişim tarihi: 25.09.2023).
- Url-2: sozluk.gov.tr, TDK Güncel Türkçe Sözlük "poetik" maddesi (Erişim tarihi: 27.09.2023).
- Url-3: Aksu, Sezen. "La İlahe İllallah" (Söz: Yunus Emre, Beste: Sezen Aksu), *Işık Doğudan Yükselir*, <https://www.youtube.com/watch?v=C32ZKPtZYqw> (Erişim tarihi: 03.10.2023).
- Url-4: Çağdaş Sözlük web sitesi, Mehmed Salâhî, *Kâmûs-ı Osmânî*, "mülhim" maddesi. <https://osmani.cagdasozluk.com/osmanlica-sozluk-17158-nedir-anlami.html> (Erişim tarihi: 24.08.2023)
- Url-5: Kaplan, Hasan; Macit, Muhsin. TEİS "Bâkî" maddesi. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/baki> (Erişim tarihi: 02.10.2023).

BÂKÎ'NİN POETİKASI

Bâkî kalan bu kubbede bir hoş sadâ imiş mısraının şairi Bâkî, şiirinin güzel sesini ufuklara salmış bir şairdir. Onun şiirinin her şeyden önce bir ses şiiri olduğu söylenebilir. Bâkî, bütün usta şairler gibi şiirinde insana ait çeşitli duyguları etkili bir söyleyişle terennüm eder.

Bâkî, şiirlerinde yer yer söze, şiire, şaire, sanata dair görüşlerini ifade etmiştir. Bunu çok kez kendi şiiri üzerinden ve övünme tarzında yapan şairin bu ifadeleri sadece birer fahiye olmakla kalmaz. Aynı zamanda onun idealize ettiği şiir ve sanat anlayışını, şiirden ve şairden belediklerini de gösterir.

Bâkî, herhangi bir şair değildir. Kendi ifadesiyle Osmanlı ülkesinin yüz akıdır. Onun şiir anlayışı da klasik dönem Osmanlı şiirinin estetik boyutunun temel ölçülerini içermektedir. Bir bakıma Bâkî'nin şiiri, XVI. yüzyıl İstanbul Türkçesinin en mükemmel sesidir. Bu yönüyle onun poetikası bu dönemde Osmanlı diyarının merkezi İstanbul'da hayatın içinde, ilmî ve edebî meclislerde büyük bir şevk hâlinde yaşanan ve söylenen şiirin en zirve anlayışını da yansıtan bir aynadır.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Çağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN 978-625-6769-18-2

